

Drepturile persoanei vătămate în Noul Cod de procedură penală

Lect. univ. dr. Magdalena ROIBU*
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Drept

Abstract

While having no empty claims to cover its topic comprehensively, the present study aims at analysing the rights of the injured party, as set out in the New Code of Criminal Procedure. The following analysis is subject to the implacable interrogation 'What is lost when something else is gained?' from the perspective of current criminal procedure, since, by the entry into force of the new procedural law, the accused has gained more rights (even if limited to a theoretical level), while the injured party has lost some rights. The study could not possibly ignore the references to the European legislation related to the protection of victims during the criminal proceedings they are involved in.

Keywords: *victim, injured party, apparent rights, New Code of Criminal Procedure*

Rezumat

Fără sterile pretenții de exhaustivitate, prezentul studiu își propune o analiză a drepturilor persoanei vătămate așa cum au fost reglementate în Noul Cod de procedură penală. Analiza ce urmează stă sub semnul implacabilei interogații „Ce se pierde atunci când ceva se câștigă?” din perspectiva procedurii penale actuale, în sensul că, dacă prin intrarea în vigoare a noii legi procesuale, acuzatul a câștigat mai multe drepturi (fie doar la nivel teoretic), le-a pierdut persoana vătămată. Studiul nu putea ignora trimiterile la legislația europeană în materia protecției drepturilor victimei în procedurile penale în care este implicată.

Cuvinte-cheie: *victimă, persoană vătămată, drepturi aparente, noul Cod de procedură penală*

---

* magdalena.roibu@drept.uvt.ro.

Este fără îndoială lăudabil faptul că, cel puțin la nivel teoretic, noul Cod de procedură penală a reglementat mai multe garanții procesuale care să asigure persoanei acuzate efectivitatea exercitării dreptului său la un proces echitabil. Legislatorul român a preluat din codurile de procedură penală cu identitate definită ale statelor europene o serie de instituții inovatoare pentru procedura noastră (de exemplu, camera preliminară și acordul de recunoaștere a vinovăției), însă nu toate par a funcționa în practica judiciară română în acord cu adevăratul lor scop, ceea ce a condus deja la inevitabile propuneri de modificare a noii legi procesuale¹, ba chiar de declarare a neconstituționalității unora dintre prevederile ce guvernează instituțiile recent introduse².

Potrivit discursului de justificare a normei procesual-penale, instituțiile noi au fost preluate în primul rând pentru garantarea drepturilor procesuale ale acuzatului, și, la nivel general, pentru o mai bună funcționare a justiției penale române. Însă, încercând să răspundem la întrebarea „Ce se pierde atunci când ceva se câștigă?” din perspectiva procedurii penale române, vom ajunge la concluzia că, deși acuzatul a câștigat unele drepturi, le-a pierdut persoana vătămată. Poate cel mai notoriu drept pe care l-a pierdut persoana vătămată în noul Cod de procedură penală este acela că nu mai este parte propriu-zisă în procesul penal, având doar statutul de subiect procesual principal (art. 33 C. pr. pen.).

Înainte de a analiza drepturile persoanei vătămate în legislația internă, cu accent pe noul Cod de procedură penală, se cuvine să amintim despre măsurile de protecție a victimelor infracțiunii la nivelul legislației europene.

O observație liminară ce se impune în acest context este aceea că legislația europeană are în vedere victimele exclusiv persoane fizice, în sfera victimelor nefiind incluse și persoanele juridice.

Referitor la posibilitatea includerii în sfera noțiunii de „victimă” a persoanelor juridice, Curtea de Justiție a Uniunii Europene, sesizată cu o cerere de interpretare a fostei Decizii-cadru nr. 2001/220/JAI a Consiliului Uniunii Europene, a statuat că o asemenea interpretare ar fi contrară atât art. 1 lit. a) din Decizia-cadru, cât și constatările potrivit căreia intenția legislatorului a fost cea de referire în mod exclusiv la persoanele fizice victime ale unui prejudiciu care rezultă din infracțiune³.

La 25 octombrie 2012 a fost adoptată de către Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene Directiva 2012/29/UE de stabilire a unor norme minime privind

---

¹ Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a propus în ședința din 16 octombrie 2014, modificarea și completarea Codului de procedură penală, aprobat prin Legea nr. 135/2010, în vederea susținerii acestora ca propuneri de amendamente la proiectul de lege referitor la modificarea Codului de procedură penală, aflat în prezent în procedură parlamentară.

² Curtea Constituțională, cu unanimitate de voturi, a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 341 alin. (5) C. pr. pen. și a constatat că soluția legislativă potrivit căreia judecătorul de cameră preliminară se pronunță asupra plângerii „fără participarea petentului, a procurorului și a intimaților” este neconstituțională. Comunicatul de presă este disponibil la www.ccr.ro.

³ Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Camera a treia, hotărârea din 28 iunie 2007, în cauza C-467/05, *Giovanni dell'Orto și Saipem Spa*, în Revista Română de Drept Comunitar, nr. 6/2007, p. 187.

drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului Uniunii Europene⁴.

Printre cele mai importante drepturi ale victimei în cadrul procedurilor judiciare penale, garantate de această importantă directivă, amintim în primul rând *dreptul de a înțelege și de a se face înțelese* (art. 3). Deși aparent fără rezonanță juridică, acest drept recunoscut victimelor infracțiunii dobândește valențe esențiale în cadrul unei justiții penale care pare să se concentreze tot mai mult pe drepturile infractorilor, cu ignorarea multora dintre drepturile și interesele legitime ale celor care au suferit de pe urma comiterii de infracțiuni.

Dreptul în cauză se referă la măsurile de asistență a victimelor infracțiunii, astfel încât acestea să înțeleagă și să se poată face înțelese de la primul contact și în cursul oricărei interacțiuni ulterioare necesare pe care o au cu o autoritate competentă în cadrul procedurilor penale, inclusiv în cazul în care informațiile sunt furnizate de respectiva autoritate. De asemenea, acest drept vizează transmiterea de informații de către autoritățile judiciare într-un limbaj simplu și accesibil, verbal sau în scris. Astfel de comunicații iau în considerare caracteristicile personale ale victimei, inclusiv orice dizabilitate care poate afecta abilitatea de a înțelege sau de a se face înțeleasă.

În al doilea rând, a fost prevăzut *dreptul de primi informații încă de la primul contact cu o autoritate competentă* (art. 4). Acest drept asigură dreptul victimelor infracțiunii de a primi informații, fără întârzieri inutile, cu privire la:

- tipul de sprijin pe care victimele îl pot primi și din partea cui, inclusiv, în cazul în care este relevant, informații de bază privind accesul la asistență medicală, orice tip de asistență specializată, inclusiv asistență psihologică și cazare alternativă;
- procedurile privind formularea unei plângeri cu privire la o infracțiune și rolul victimelor în aceste proceduri;
- modul și condițiile în care victimele pot obține protecție, inclusiv măsurile de protecție;
- modul și condițiile de acces la consiliere juridică, asistență juridică și orice altă formă de consiliere;
- modul și condițiile în care victimele pot avea acces la despăgubiri;
- modul și condițiile în care victimele au dreptul la interpretare și traducere;
- în cazul în care victimele își au reședința în alt stat membru decât cel în care a fost comisă infracțiunea, orice măsură, procedură sau instrument specific care este disponibil pentru a-și apăra interesele în statul membru unde se stabilește primul contact cu autoritatea competentă;
- procedurile disponibile de formulare a plângerilor, în cazul în care drepturile acestora nu sunt respectate de autoritatea competentă;
- datele de contact pentru comunicările cu privire la cauza lor;
- serviciile de justiție reparatorie disponibile;

---

⁴ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L315/57 din 14 noiembrie 2012 și disponibilă la <http://eur-lex.europa.eu>.

- modul și condițiile în care victimelor li se pot rambursa cheltuielile suportate ca urmare a participării în procedurile penale.

În al treilea rând, Directiva stabilește un drept extrem de important, care traduce de fapt funcționalitatea practică a demersului victimei în justiție, anume *dreptul în momentul formulării unei plângeri* (art. 5). Acest drept asigură practic transparența dialogului procedural între victimă și autoritatea judiciară competentă, dar, în egală măsură, controlul firesc asupra plângerii pe care victima infracțiunii o depune la organul de urmărire penală.

În concret, victimele trebuie să primească o confirmare scrisă de înregistrare a plângerii lor la autoritatea competentă, care conține elementele de bază ale infracțiunii ce face obiectul anchetei penale. Acest drept garantează efectivitatea demersului judiciar al victimelor unei infracțiuni dincolo de eventualele bariere lingvistice. În acest sens, victimele care doresc să formuleze o plângere referitoare la o infracțiune și care nu înțeleg sau nu vorbesc limba autorității competente au posibilitatea de a formula plângerea într-o limbă pe care o înțeleg sau primesc asistența lingvistică necesară.

De asemenea, victimele care nu înțeleg sau nu vorbesc limba autorității competente primesc, în mod gratuit, o traducere a confirmării scrise de înregistrare a plângerii lor, dacă solicită acest lucru, într-o limbă pe care o înțeleg.

În general, odată depusă plângerea la autoritatea judiciară competentă, victima nu mai primește informații în legătură cu derularea anchetei penale, intervenind astfel un hiatus procedural dificil de surmontat, adesea motivat abstract de organele de anchetă prin caracterul nepublic al urmăririi penale. Prin urmare, victima infracțiunii primește informații în legătură cu stadiul investigației de abia la sfârșitul procedurilor, având posibilitatea de a contesta soluția dată plângerii sale prin mecanismele procedurale reglementate de codurile de procedură penală sau de unele legi speciale în materie.

Directiva la care am făcut referire încearcă să înlăture această deficiență prin reglementarea expresă a art. 6, mai precis a *dreptului victimei de a primi informații cu privire la propria cauză*. Este un drept care se vrea recunoscut victimelor pe întreg parcursul unui proces penal.

Astfel, victimele infracțiunii au dreptul de a primi, fără întârzieri inutile, informații referitoare la:

- orice decizie de a nu continua sau de a înceta ancheta sau de a nu începe urmărirea penală împotriva autorului infracțiunii;
- data și locul procesului și natura acuzațiilor împotriva autorului infracțiunii;
- orice hotărâre finală pronunțată într-un proces;
- informații care să îi permită victimei să ia la cunoștință de stadiul procedurilor penale, cu excepția situației excepționale în care desfășurarea corespunzătoare a cauzei ar putea fi afectată printr-o astfel de informare.

O garanție procesuală esențială, subsumată acestui drept recunoscut victimelor, adesea omisă de autoritățile judiciare competente, rezidă în dreptul acestora de a fi informate în cel mai scurt timp, atunci când persoana aflată în arest, urmărită penal sau condamnată pentru infracțiunile care le privesc, este eliberată sau a evadat din detenție.

În plus, autoritățile judiciare trebuie să se asigure că victimele sunt informate cu privire la orice măsuri relevante adoptate pentru protecția lor în caz de eliberare sau evadare a autorului infracțiunii.

Aminteam anterior de dreptul la informare al victimelor infracțiunii, care trebuie garantat de autoritățile competente, dincolo de barierele de ordin lingvistic ce ar putea prejudicia situația procesuală a acestora și chiar rezultatul procesului penal.

Cu scopul de a aneantiza obstacolele lingvistice în procedurile judiciare penale, Directiva analizată a stipulat în mod expres *dreptul la servicii de interpretariat și traducere* al victimelor infracțiunii (art. 7). Acest drept constă în posibilitatea recunoscută acelor victime care nu înțeleg sau nu vorbesc limba utilizată în procedurile penale la care participă să beneficieze, la cerere și în mod gratuit, de servicii de interpretariat, în funcție de rolul care le revine în cadrul procedurilor penale din sistemul judiciar penal relevant, cel puțin la audierile în cursul procedurilor penale în fața autorităților judiciare, inclusiv în cursul interogatoriilor de către organele de poliție, precum și de servicii de interpretariat în momentul participării active la audierile în fața instanței și a oricăror audieri intermediare care sunt necesare.

Victimele trebuie să beneficieze de aceste servicii de traducere și interpretariat nu doar atunci când sunt supuse unor audieri ele însele, ci și în legătură cu informațiile din orice document ce va fi folosit în fața organelor judiciare ca mijloc de probă. În concret, aceste înscrisuri urmează să fie traduse în mod gratuit pentru victime, pentru a facilita înțelegerea rolului lor în cadrul procesului penal.

Mai mult, Directiva în cauză a prevăzut în mod salutar posibilitatea victimelor de a contesta o decizie de a nu furniza interpretare sau traducere.

Întrucât experiența unui proces penal se poate dovedi o traumă suplimentară pentru victimă, atât din punct de vedere moral, cât și financiar, a fost reglementat în mod corespunzător *dreptul de acces la serviciile de sprijinire a victimelor* (art. 8), nu doar la nivel pur teoretic, ci și la nivelul modalităților concrete de a beneficia de acest drept (art. 9), constând în găzduirea în adăposturi sau orice altă cazare provizorie adecvată pentru victimele care au nevoie de un loc sigur, din cauza unui risc iminent de victimizare secundară și repetată sau de intimidare și răzbunare. Pentru victimelor infracțiunilor comise cu violență, în special subiecți pasivi de gen feminin, s-a prevăzut dreptul de a beneficia în mod gratuit de sprijin orientat și integrat pentru victimele cu nevoi specifice, precum victimele violenței sexuale, victimele violenței bazate pe gen și victimele violențelor în cadrul unor relații apropiate, inclusiv sprijin în cazul traumelor și consiliere.

Referitor la drepturile victimelor infracțiunii în cursul procesului penal propriu-zis, Directiva a prevăzut dreptul oricărei victime de a fi audiată în cadrul procesului penal și de a propune probe (art. 10), de a ataca soluțiile de neîncepere a urmăririi penale împotriva autorului infracțiunii ce face obiectul plângerii (art. 11), dreptul la garanții în contextul serviciilor de justiție reparatorie (art. 12), dreptul la asistență juridică (art. 13), dreptul la rambursarea cheltuielilor (art. 14), dreptul la restituirea bunurilor (art. 15), dreptul de a obține în cadrul procedurilor penale o decizie privind despăgubirile din partea autorului infracțiunii (art. 16), dreptul de a beneficia de aceleași garanții

procesuale, chiar și atunci când victima își are reședința într-un alt stat membru (art. 17), dreptul la protecție împotriva victimizării secundare și repetate și a intimidării și răzbunării, inclusiv împotriva riscului unor vătămări emoționale sau psihologice, și de protecție a demnității victimelor pe durata audierilor și în momentul depunerii mărturiei, drept recunoscut și membrilor familiei victimei (art. 18), dreptul la evitarea contactului dintre victimă și autorul infracțiunii (art. 19), dreptul la protecția vieții private (art. 21), precum și alte drepturi similare.

În legislația internă, prin Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru protecția victimelor infracțiunii (modificată)⁵, au fost reglementate o parte din drepturile la care face referire Directiva analizată anterior, însă aceste drepturi comportă limitări nejustificate față de drepturile recunoscute de legislația europeană în materie. În concret, au fost reglementate dreptul la informare (art. 4), dreptul la consiliere psihologică și alte forme de asistență (art. 7-13), dreptul anumitor categorii de victime de a beneficia de asistență juridică gratuită (art. 14-20), dreptul anumitor categorii de victime la compensație financiară (art. 21-34)⁶.

Cât privește dreptul special la repararea prejudiciului suferit prin comiterea infracțiunii, în legislația internă a fost ratificată Convenția Consiliului Europei privind despăgubirea victimelor infracțiunilor violente (adoptată la Strasbourg la 24 noiembrie 1983) – prin Legea nr. 304/2005⁷, însă și în cazul acestei legi intervine o limitare drastică a drepturilor victimei în procesul penal, derivând chiar din operarea unei discriminări, putând beneficia de despăgubiri doar persoanele fizice asupra cărora s-a comis o *infracțiune violentă*. Potrivit art. 2 alin. (1) din legea amintită, în cazul în care despăgubirea nu poate fi asigurată prin alte surse, Statul român se obligă să contribuie la despăgubirea: a) persoanelor care au suferit vătămări corporale grave sau deteriorarea sănătății, ca rezultat direct al unei infracțiuni intenționate, săvârșite cu violență; b) persoanelor care se aflau în întreținerea celor ce au murit în urma unei asemenea infracțiuni.

În plus, birocratizarea excesivă a procedurilor, lentoarea justiției, numărul mare al victimelor care nu-și pot recupera prejudiciul, deși obțin titluri executorii după lungi proceduri judiciare, contribuie la victimizarea secundară a persoanelor vătămate prin infracțiuni⁸.

Din perspectiva noului Cod de procedură penală, noțiunea de „victimă” trebuie diferențiată de aceea de „persoană vătămată” cu care operează codul și care are în vedere atât persoanele fizice, cât și persoanele juridice care au suferit un prejudiciu rezultat din infracțiune. Doctrina⁹ a subliniat în mod special această separație, prin aceea că în sistemul nostru de drept se face distincție între victima unei infracțiuni, care poate

⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 4 iunie 2004.

⁶ A se vedea G.-V. David, *Despăgubirea victimelor infracțiunilor potrivit Legii nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor*, în *Caiete de Drept Penal* nr. 4/2010, p. 26.

⁷ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 960 din 28 octombrie 2005.

⁸ V. Pașca, *Victima – Un Actor Mare Într-un Rol Minor*, articol publicat în volumul *Studii de drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 98.

⁹ Gh. Mateuț, *Tratat de procedură penală. Partea generală*. vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 570.

fi doar o persoană fizică, și persoana vătămată, care poate fi o persoană fizică sau juridică ce a suferit o vătămare fizică, morală sau materială prin infracțiune.

Art. 81 C. pr. pen. reglementează în manieră sintetică drepturile persoanei vătămate în cadrul procesului penal, acestea constând în:

- dreptul de a fi informată cu privire la drepturile sale;
- dreptul de a propune administrarea de probe de către organele judiciare, de a ridica excepții și de a pune concluzii;
- dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale a cauzei;
- dreptul de a fi informată, într-un termen rezonabil, cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea sa expresă, cu condiția de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau mesagerie electronică, la care aceste informații să îi fie comunicate;
- dreptul de a consulta dosarul în condițiile legii;
- dreptul de a fi ascultată;
- dreptul de a adresa întrebări inculpatului, martorilor și experților;
- dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;
- dreptul de a fi asistată de avocat sau reprezentată;
- dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;
- alte drepturi prevăzute de lege.

Aceste drepturi trebuie corelate cu cele de la art. 111 C. pr. pen., care reglementează obligația organului judiciar de a aduce la cunoștința persoanei vătămate o serie de drepturi înainte ca aceasta să fie supusă audierii.

Vom aduce în discuție câteva probleme ce țin de aparența unora dintre drepturile enumerate de cod.

În primul rând, se observă o formulare mult prea vagă și extrem de generală în cazul unor termeni ce ar trebuie să caracterizeze clar și concret posibilitățile persoanei vătămate în exercițiul efectiv al drepturilor sale. Să luăm, spre exemplu, sintagma „orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale a cauzei”. Nu este suficient de clar la ce s-ar putea referi aceste „orice alte cereri” în contextul în care, de exemplu, în procedura de cameră preliminară (art. 342-348 C. pr. pen.) persoana vătămată nu poate să facă nicio cerere, nu poate să ridice nicio excepție sau, eventual, să atace cu contestație încheierea judecătorului de cameră preliminară, deși este evident faptul că ar avea interes să o facă, atunci când, de exemplu, a fost nelegal administrată proba cu audierea unor martori propuși în acuzare chiar de persoana vătămată, ceea ce a condus la o încadrare juridică mai ușoară, reținută în rechizitoriu.

De asemenea, în procedura specială a acordului de recunoaștere a vinovăției (art. 478-488 C. pr. pen.) persoana vătămată este total ignorată, întrucât avem practic de-a face cu un acord bilateral ai cărui actori sunt procurorul și inculpatul. Ce se întâmplă cu situația procesuală a persoanei vătămate, în cazul unui proces inițiat la plângerea sa, dacă intervine un acord de recunoaștere a vinovăției exact pentru

infracțiunea urmărită la plângere prealabilă [de exemplu, infracțiunea de agresiune sexuală, reglementată de art. 219 alin. (1) C. pr. pen.]?

Persoana vătămată este nevoită să accepte un acord încheiat de procuror și inculpat. Într-o astfel de situație s-ar putea folosi drept contra-argument faptul că acordul poate să profite și persoanei vătămate care nu mai trebuie să-și dovedească plângerea.

O altă discriminare la adresa persoanei vătămate în cadrul acestei proceduri speciale constă în faptul că doar inculpatul și procurorul au deschisă calea apelului contra sentinței prin care instanța s-a pronunțat asupra acordului [art. 488 alin. (1) C. pr. pen.]. Persoana vătămată este din nou lăsată în afara procedurii speciale (ea având interes să apeleze sentința cu privire cel puțin la cuantumul pedepsei), deși legislatorul motiva că introducerea acestei noi instituții în noul Cod de procedură penală favorizează toate părțile din proces¹⁰. Chiar și în situația în care există constituire de parte civilă, în lipsa unui acord de mediere sau tranzacție cu privire la acțiunea civilă, în procedura acordului de recunoaștere a vinovăției instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă, astfel că partea civilă trebuie să pornească un proces la instanța civilă pentru a-și putea recupera prejudiciul derivat din infracțiune. De asemenea, persoana vătămată nu poate ataca acordul, deși ar avea interes, ci doar procurorul și inculpatul beneficiază de acest drept.

În al doilea rând, posibilitatea de a beneficia de dreptul de a fi informată „într-un termen rezonabil cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea sa expresă” comportă mai multe semne de întrebare. Ce înseamnă „termen rezonabil” în acest context, întrucât, după cum bine se cunoaște nici Codul penal, nici Codul de procedură penală nu dau o definiție orientativă acestei sintagme, iar o raportare la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului nu pare aplicabilă în cazul termenului rezonabil al procesului din perspectiva persoanei vătămate. Oricum, persoana vătămată va beneficia în mod efectiv de acest drept doar la cererea sa expresă, prin urmare, în absența unui astfel de demers nu va primi nicio notificare din partea organelor de urmărire penală.

În al treilea rând, se impun câteva scurte comentarii cu privire la dreptul persoanei vătămate de a apela la medierea penală, în condițiile legii.

Sintagma „cazurile permise de lege” se referă atât la infracțiunile urmăribile la plângere prealabilă ori la cele pretabile la împăcare [art. 67 alin. (2) din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, modificată¹¹] sau la infracțiunilor sancționate cu amendă ori închisoare de cel mult 7 ani [art. 318 alin. (1) și (3) C. pr. pen.], cât și la latura civilă a oricărei infracțiuni [art. 23 alin. (1) C. pr. pen. și art. 67 alin. (1) din Legea nr. 192/2006].

Doctrina¹² a criticat pe bună dreptate posibilitatea efectivă de funcționare a medierii în procesul penal, afirmându-se ideea că medierea în latură penală nu este posibilă

¹⁰ A se vedea M. Roibu, *Despre un altfel de compromis în Noul Cod de procedură penală*, în *Analele Universității din București*, Supliment 2014, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 351.

¹¹ Publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 441 din 22 mai 2006.

¹² C. Dănilț, *Noua legislație penală (V) – noutăți privind medierea*, articol disponibil la www.juridice.ro.

(căci între victimă și făptuitor nu poate avea loc vreo negociere și nu se poate încheia vreo înțelegere cu privire la încadrarea juridică a faptei ori cu privire la aplicarea pedepsei ori cuantumul acesteia), iar medierea în latură civilă nu poate fi limitată doar la pretențiile civile.

Acordul de mediere penală este un impediment la declanșarea sau continuarea procesului penal, alternativ la retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților încă din 2010. Prin urmare, el nu este un mijloc de realizare a vreunui dintre celelalte impedimente.

La categoria „alte drepturi prevăzute de lege” este poate cazul să ne referim la dreptul persoanei vătămate de a se constitui parte civilă în procesul penal în vederea recuperării unui prejudiciu de ordin material sau moral derivat din comiterea infracțiunii. Potrivit art. 19 alin. (2) C. pr. pen., acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului și după caz, a părții responsabile civilmente.

Fără îndoială, un alt drept extrem de important, valorificabil de persoana vătămată în cursul procesului penal, este acela de a ataca pe calea plângerii, orice act sau măsură de urmărire penală, dar, mai ales soluțiile procurorului de neurmărire, respectiv de netrimite în judecată (art. 340-341 C. pr. pen.).

Dreptul persoanei vătămate de a face plângere împotriva soluțiilor procurorului, în forma introdusă prin Legea nr. 281/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură penală și a unor legi speciale¹³ reprezintă, fără îndoială, un mare câștig al procedurii penale, însă instituția a fost mereu una perfectibilă, cu multiple curențe în soluțiile instanțelor judecătorești și, așa cum era de așteptat, cu implicații negative asupra situației procesuale a persoanei vătămate.

Sunt interesant de examinat în actualul context câteva modificări substanțiale pe care le aduce noul Cod de procedură penală față de reglementarea anterioară¹⁴. Din rațiuni de facilitare a înțelegerii, vom clasifica aceste modificări în funcție de două criterii principale: acela al condițiilor în care persoana vătămată poate formula plângere, și, respectiv, acela al termenului de introducere a plângerii.

Din perspectiva primului criteriu, formularea plângerii în temeiul dispozițiilor art. 340 C. pr. pen. impune îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții:

a) prin actul atacat să se fi dispus o soluție de neurmărire sau netrimite în judecată de către procuror.

Din analiza noilor dispoziții, în art. 15 și 16 C. pr. pen., se remarcă o modificare substanțială, atât în privința ansamblului cauzelor care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale, cât și în privința soluțiilor ce pot fi adoptate în cazul incidenței acestora.

Așadar, pot fi atacate o soluție de clasare sau de renunțare la urmărirea penală. Clasarea reunește toate soluțiile de neurmărire care, în codul anterior, erau identificate

¹³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 468 din 1 iulie 2003.

¹⁴ A se vedea A. Uzlău, *Plângerea împotriva soluțiilor de netrimite în judecată dispuse de procuror în noul Cod de procedură penală*, în *Analele Universității din București, Supliment 2014*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 287.

prin soluțiile de neîncepere a urmăririi penale, scoatere de sub urmărire penală, respectiv de încetare a acesteia și se dispune prin ordonanță. Ca o consecință a noului principiu al oportunității, consacrat de dispozițiile art. 7 alin. (2) C. pr. pen., este reglementată o soluție controversată care determină stingerea acțiunii penale, la discreția procurorului, anume renunțarea la urmărirea penală.

Renunțarea la urmărire se va dispune fie prin ordonanță, fie prin rechizitoriu. Persoanei vătămate i se comunică în copie ordonanța prin care procurorul a dispus renunțarea la urmărirea penală.

b) a fost îndeplinită anterior procedura prevăzută de art. 339 C. pr. pen. (similară celei prevăzute de art. 278 C. pr. pen. anterior);

c) plângerea să fi fost respinsă de către procurorul ierarhic superior sau acesta să nu se fi pronunțat asupra ei în termenul legal. Asemănător reglementării din Codul de procedură penală din 1968, respingerea plângerii de către conducătorul parchetului sau procurorul ierarhic superior este o etapă prealabilă obligatorie, ce condiționează promovarea plângerii mai departe, la judecătorul de cameră preliminară [art. 340 alin. (1) C. pr. pen.].

Din perspectiv celui de-al doilea criteriu, cel referitor la termenul de introducere a plângerii la judecătorul de cameră preliminară, persoana vătămată trebuie să facă acest demers în interval de 20 de zile de la data comunicării de către procurorul ierarhic superior a respingerii plângerii adresate acestuia, termenul fiind de decădere.

Spre deosebire de anterioara reglementare, noul Cod de procedură penală conține dispoziții mai favorabile persoanei vătămate, în sensul că, în situația în care procurorul ierarhic superior nu și-a îndeplinit obligația legală de a soluționa plângerea adresată lui în termenul de 20 de zile calculate de la primirea efectivă a acesteia, plângerea se poate depune la judecător *oricând* după împlinirea termenului de 20 de zile înăuntrul căruia trebuia soluționată, dar nu mai târziu de 20 de zile de la comunicarea modului de rezolvare. Prin urmare, persoana vătămată nu mai este sancționată ca în vechea reglementare pentru lipsa de reacție imediată, pe fondul lipsei de reacție a procurorului însuși, ci dobândește un drept de opțiune: să se adreseze judecătorului de cameră preliminară fără să mai aștepte modul de rezolvare din partea procurorului, sau să aștepte (fără a risca tardivitatea plângerii depuse la instanță) comunicarea unui răspuns, urmând a se adresa judecătorului într-un interval de maxim 20 de zile de la comunicarea soluției procurorului.

Din perspectiva drepturilor persoanei vătămate, soluția adoptată de legislatorul noului cod este clar benefică și preferabilă celei anterioare, care impunea persoanei vătămate să se adreseze instanței cel mai târziu într-un termen de 20 de zile, calculate începând cu data expirării intervalului de 20 de zile în care procurorul trebuia să dispună asupra plângerii.

Similar reglementării anterioare, încheierea judecătorului de cameră preliminară este definitivă. Cu toate acestea, și noua procedură comportă o excepție, astfel încât pentru justificări identice ce cele care au stat la baza procedurii de cameră preliminară, în cazul în care se dispune începerea judecății, s-a prevăzut posibilitatea procurorului și inculpatului de a face, motivat, contestație cu privire la modul de soluționare a

excepțiilor privind legalitatea administrării probelor și a efectuării urmăririi penale, în termen de 3 zile de la comunicarea încheierii. În acest context, procesul fiind declanșat de însăși persoana vătămată, aceasta se pare că nu ar avea interes în a promova contestație, spre deosebire de cazul analizat mai sus, adică posibilitatea unei intervenții în cadrul procedurii de cameră preliminară propriu-zise (art. 342-348 C. pr. pen.).

În urma analizei drepturilor persoanei vătămate din noul Cod de procedură penală, se conturează concluzia că acestea sunt departe de a fi niște drepturi efective, fiind recunoscute mai curând la nivel pur teoretic, astfel încât, în viitorul apropiat, legislatorul ar trebui să reconsidere rolul persoanei vătămate în realizarea actului de justiție penală.

În caz contrar, ne vom întoarce la afirmațiile profetice ale unei celebre avocate franceze, Jehanne Collard, care atrăgea atenția că „Justiției nu-i plac victimele. Le suspectează de impulsuri subliminale de răzbunare, le soluționează adesea plângerile prin soluții de clasare, le ține departe de anchete și urmăririi penale, le reduce la tăcere în timpul procesului”¹⁵.

---

¹⁵ J. Collard, *Victimes, les oubliés de la justice*, Editions Stock, 1997, p. 13, disponibilă la www.collardetassocies.org.